

Frågor och svar

Det här dokumentet är en del av ett material som syftar till att informera familjehem om de juridiska skillnaderna mellan familjehemsplacering, vårdnadsöverflyttning och adoption. Utöver frågor och svar finns även en animerad film och en presentation.

Familjehem

Vilket ansvar har jag som familjehem?

Som familjehem är din uppgift att ge barnet daglig omsorg, en trygg tillvaro och en bra uppväxt. Socialtjänsten har huvudansvaret för att barnet har det bra hos dig och får den hjälp som barnet behöver.

Barnets föräldrar är fortsatt barnets vårdnadshavare (om ingen annan utsetts) och har fortsatt försörjningsskyldighet för barnet.

Vad innebär det att socialtjänsten har en skyldighet att följa vården när ett barn är placerat i familjehem?

Socialtjänsten är skyldig att noga följa vården av ett barn som är placerat bland annat för att se till att barnet har det bra och för att kunna ta ställning till barnets behov av vård. Detta innebär bland annat att socialtjänsten ska göra regelbundna personliga besök hos dig som barnets familjehem. Socialtjänsten ska också ha enskilda samtal med barnet, dig som familjehemsförälder samt med barnets vårdnadshavare.

Vilket stöd och vilken ersättning får jag som familjehem?

Socialtjänsten ska erbjuda dig utbildning i samband med att du blir familjehem. När du tagit emot ett barn ska de också ge dig råd, stöd och annan hjälp som du behöver.

Som familjehem får du ekonomisk ersättning som består av en omkostnadsersättning och ett fast arvode för uppdraget som familjehem.

Vad gäller avtalet som skrivs mellan socialnämnden och familjehemmet?

Socialnämnden fattar beslut om ett barn ska placeras i ett familjehem och ska i samband med detta beslut ingå avtal med dig som ska anlitas som familjehem.

Av avtalet ska nämndens och familjehemmets åtaganden vad gäller barnets behov av stöd och skydd under placeringen tydliggöras.

Avtalet kan också omfatta bland annat ersättning, försäkringskydd för dig och barnet och hur socialnämnden ska ge dig som familjehemsförälder råd, stöd och annan hjälp som du behöver.

Vårdnadsöverflyttning till familjehem

Vad innebär det att vara en särskilt förordnad vårdnadshavare?

Vid en vårdnadsöverflyttning till familjehemmet blir familjehemsföräldrarna särskilt förordnade vårdnadshavare. Då upphör familjehemsplaceringen. Det innebär bland annat att socialnämnden inte längre har ett ansvar att följa vården av barnet.

Vad innebär det att socialnämnden har en skyldighet att överväga vårdnadsöverflyttning?

När ett barn har varit placerat i samma familjehem i två år, är socialnämnden skyldig att överväga om det finns skäl att ansöka hos tingsrätten om överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrarna. Skyldigheten syftar till att förhindra att ett barn som har rotat sig i ett familjehem blir uppryckt från en miljö där barnet har funnit sig tillrätta och känner en större trygghet och känslomässig förankring än i sitt föräldrahem.

Övervägandet ska sedan göras varje år, men socialnämnden kan överväga vårdnadsöverflyttning närsomhelst under placeringstiden, även tidigare än efter två år.

Har ett före detta familjehem rätt stöd till när det genomförs en vårdnadsöverflyttning?

Socialnämnden är skyldig att vid behov ge stöd och hjälp efter en vårdnadsöverflyttning. Socialnämnden har också ett särskilt ansvar att ge förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare varit familjehemsplacerat hos råd och stöd.

Om du som särskilt förordnad vårdnadshavare istället vill ha råd och stöd av den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen så kan du begära det.

Får en särskilt förordnad vårdnadshavare någon ersättning?

Om vårdnaden av ett barn har flyttats över till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare har varit familjehemsplacerat hos, får kommunen fortsätta att betala de nya vårdnadshavarna skäligen ersättning. Du har rätt att få ersättning för den del av uppdraget som är att vara barnets förmyndare.

Socialnämnden kan i ett avtal komma överens med dig om bland annat ekonomisk ersättning eller annat stöd.

Hur går en vårdnadsöverflyttning till?

Om en vårdnadsöverflyttning är till barnets bästa och du som familjehemsförälder är positiv till att bli särskilt förordnad vårdnadshavare ansöker socialnämnden till tingsrätten om överflyttning av vårdnaden till dig.

Tingsrätten beslutar om vårdnadsöverflyttning om det är uppenbart bäst för barnet. Du blir då särskilt förordnad vårdnadshavare istället för familjehemsförälder.

Som särskilt förordnad vårdnadshavare är du juridiskt ansvarig för barnet samt ansvarar för att barnet får sina materiella och psykiska behov tillgodosedda. Som särskilt förordnad vårdnadshavare blir du oftast också särskilt förordnad förmyndare vilket innebär att du ansvarar för barnets ekonomi.

Kan barnet ha kontakt med sina föräldrar efter en vårdnadsöverflyttning?

Efter en vårdnadsöverflyttning har barnet fortfarande rätt att ha kontakt med sina föräldrar och som särskilt förordnad vårdnadshavare har du tillsammans med barnets föräldrar ett ansvar för att barnets behov av kontakt med föräldrarna så långt som möjligt tillgodoses. Du har också ett ansvar för att barnets behov av kontakt med någon annan som exempelvis mor- och farföräldrar eller syskon så långt som möjligt tillgodoses. Om du som särskilt förordnad vårdnadshavare och barnets föräldrar inte kan komma överens om detta kan föräldern väcka talan vid domstol. Det kan också socialnämnden göra, till exempel om barnet riskerar att fara illa av kontakt med en förälder eller om barnet har behov av kontakt med någon som står barnet särskilt nära.

Är en särskilt förordnad vårdnadshavare skyldig att försörja barnet?

Som särskilt förordnad vårdnadshavare är du inte försörjningskyldig då barnets föräldrar fortsatt ansvarar för detta. Som vårdnadshavare har du rätt till underhållsbidrag, underhållsstöd, barnbidrag och eventuell barnpension. Ditt ansvar är även att se till att barnet får de bidrag som hen har rätt till.

Ärver barnet en särskilt förordnad vårdnadshavare?

Nej, barnet ärver inte dig som särskilt förordnade vårdnadshavare. Barnet har fortfarande arvsrätt efter sina föräldrar och sin släkt. Om du som särskilt förordnad vårdnadshavare vill att barnet ska ärva dig måste du upprätta ett testamente.

Hur länge är man särskilt förordnad vårdnadshavare?

Du som är särskilt förordnad vårdnadshavare upphör att vara det när barnet fyller 18 år, men en särskilt förordnad vårdnadshavare har alltid rätt att på egen begäran avsluta uppdraget.

Om en särskilt förordnad vårdnadshavare inte längre är lämplig som vårdnadshavare ska uppdraget avslutas. Det är domstolen som beslutar efter ansökan av socialnämnden.

Föräldrarna kan också begära att vårdnaden flyttas tillbaka till dem. Tingsrätten beslutar då utifrån vad som är till barnets bästa. Här får barnets behov av att få växa upp under stabila förhållanden och skyddas mot att bli utsatt för omotiverade uppbrott särskild betydelse.

Kan jag få juridiskt stöd eller rättshjälp?

I mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge är det oftast respektive part som står för sin rättegångskostnad.

Rättskydd kan ingå i hemförsäkringen. Kolla med ditt försäkringsbolag vad som gäller.

Om du inte kan utnyttja rättskyddet i din hemförsäkring kan du i vissa fall få rättshjälp.

Nationell adoption

Vad innebär en adoption?

En adoption är till för att skapa eller befästa ett föräldra-barnförhållande. Den som adopteras blir rent juridiskt barn till den som adopterat och får juridisk anknytning till adoptivföräldrarnas släkt samt blir syskon till adoptivföräldrarnas barn. Det görs

ingen juridisk skillnad mellan adopterade barn och andra barn.

Det innebär att en adoption påverkar alla frågor där släktskapet har juridisk betydelse, bland annat frågor om vårdnad, boende och umgänge samt rätten att ärva. Adoptivföräldrarna blir automatiskt barnets vårdnadshavare i och med adoptionen. De rättsliga banden till den tidigare (biologiska) familjen upphör helt, men det går ändå att ha kontakt. Det är något som den biologiska familjen och adoptivfamiljen får komma överens om utifrån vad som är bäst för barnet och vad barnet själv önskar. En adoption kan inte hävas.

Vem ansöker om adoption?

Ansökan om adoption görs till tingsrätten av de som önskar adoptera, till exempel av dig som familjehemsförälder eller som särskilt förordnade vårdnadshavare, som huvudregel i den ort där barnet bor.

Vem beslutar om adoption?

Det är tingsrätten som beslutar om adoption. När tingsrätten får en ansökan om adoption av ett barn ger tingsrätten i uppdrag till socialnämnden att utse någon som ska göra en adoptionsutredning och lämna ett förslag till beslut. Barnets bästa ska vara avgörande vid alla frågor som rör adoption av ett barn. Men ett barn kan inte adopteras om de formella kraven inte är uppfyllda, till exempel om det inte finns samtycke från en vårdnadshavare.

Vem får adoptera?

Makar och sambor får som huvudregel bara adoptera tillsammans. Ensamstående får bara adoptera på egen hand. Det krävs också att man är lämplig som adoptivförälder.

Vad innebär kravet på samtycke?

Det är krav på samtycke från den som ska adopteras om hen fyllt 12 år. Ett barn får inte adopteras utan samtycke från sina vårdnadshavare. Det finns undantag, till exempel om barnet eller vårdnadshavaren är varaktigt förhindrad att samtycka till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande.

Ett barn har rätt att få information och ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör adoptionen. Barnets inställning till adoptionen ska alltid utredas även om samtycke inte krävs. Det gäller även föräldrar som inte är vårdnadshavare.

Vilket stöd och vilken hjälp kan jag få efter en adoption?

Socialtjänsten i den kommun där barnet bor i har ett särskilt ansvar för att det adopterade barnet och dess familj får det stöd och den hjälp som de kan ha behov av efter en adoption.

Barnet har rätt att få veta att hen är adopterad och adoptivföräldrarna har en skyldighet att berätta det för barnet.

Den som vill adoptera en vuxen ansöker också till tingsrätten. Men när det gäller vuxenoptioner ska inte socialtjänsten göra en adoptionsutredning. För mer information om vuxenoptioner kontakta Domstolsverket eller tingsrätten.